

การประเมินความเสี่ยงการทุจริต
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

กระบวนการ
การจดทะเบียนสิทธิบัตร

กองสิทธิบัตร
กรมทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตด้านการพิจารณาอนุมัติ อนุญาต กระบวนการจดทะเบียนสิทธิบัตร

ประเภทความเสี่ยงการทุจริต และคำศัพท์เฉพาะ นิยาม

การบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต (Corruption Risk Management : CRM) ด้านที่ 1 ด้านการอนุมัติอนุญาต

คำศัพท์	นิยาม
อนุมัติอนุญาต	การให้บริการด้านการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการให้บริการภาครัฐ
ความเสี่ยง	เหตุการณ์ที่มีความไม่แน่นอนและมีความเป็นไปได้ที่อาจจะเกิดขึ้น
ทุจริต	การใช้อำนาจรัฐในทางที่ผิด : การดำเนินงานหรือปฏิบัติหน้าที่ที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต และประพฤติมิชอบและการรับสินบน หรืออาจก่อให้เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมของหน่วยงานในอนาคต
ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เป็นขั้นตอนในการค้นหาว่ามีรูปแบบ หรือเหตุการณ์ที่อาจจะความเสี่ยงการทุจริตในอนาคต
โอกาส (Likelihood)	โอกาส หรือความน่าจะเป็น หรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
ผลกระทบ (Impact)	ผลกระทบ หรือความรุนแรงของความเสียหายจากเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งที่เป็นผลกระทบทางการเงิน และไม่ใช่ผลกระทบทางการเงิน
ระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต	คะแนนรวมที่แสดงให้เห็นถึงระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต จาก 2 ปัจจัย คือ โอกาสเกิด (Likelihood) และผลกระทบ (Impact)
ผู้รับผิดชอบความเสี่ยงการทุจริต (Risk Owner)	ผู้ปฏิบัติงาน หรือรับผิดชอบกระบวนการหรือโครงการ

ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงการทุจริตในกระบวนการ “การจดทะเบียนสิทธิบัตร” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การระบุความเสี่ยง

อธิบายรายละเอียดโอกาสความเสี่ยงการทุจริต ทั้งรูปแบบพฤติกรรม ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความสุ่มเสี่ยง หรือโอกาสเกิดการทุจริต โดยการค้นหาความเสี่ยงการทุจริต ค้นหาจากความเสี่ยงที่เคยเกิดขึ้น หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นซ้ำสูง หรือมีประวัติการเกิดขึ้นซ้ำอยู่แล้ว และไม่เคยเกิดหรือไม่มีประวัติมาก่อน แต่มีความเสี่ยงจากการคาดการณ์ในอนาคตว่ามีโอกาสเกิด

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินสถานะความเสี่ยง

การนำข้อมูลจากการระบุความเสี่ยงมาวิเคราะห์เพื่อแสดงสถานะความเสี่ยงการทุจริตของแต่ละโอกาส/ความเสี่ยงของการทุจริต โดยระบุสถานะของความเสี่ยงในช่องสี และระบุความหมายของสถานะความเสี่ยงตามสีไฟจราจร ดังนี้

- สีเขียว: ความเสี่ยงระดับต่ำ
- สีเหลือง: ความเสี่ยงระดับปานกลาง
- สีส้ม: ความเสี่ยงระดับสูง
- สีแดง: ความเสี่ยงระดับสูงมาก

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินค่าความเสี่ยง

รูปแบบพฤติกรรมความเสี่ยงการทุจริต ที่มีระดับความเสี่ยงต่ำถึงระดับความเสี่ยงระดับสูงมาก ถูกกำหนดเป็นสีเขียว สีเหลือง สีส้ม และสีแดงตามลำดับ จากการระบุและประเมินสถานะความเสี่ยง มาทำการหาค่าความเสี่ยงรวม ซึ่งได้จากระดับโอกาสการเกิดความเสี่ยง (Likelihood) ที่มีค่าระดับ 1 - 5 คูณด้วยระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) ที่มีค่า 1 - 5

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพการควบคุมความเสี่ยง

เป็นการประเมินการควบคุมการทุจริตว่ามีระดับการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต เมื่อเทียบกับการจัดการคุณภาพ โดยแบ่งเกณฑ์คุณภาพการจัดการออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- ดี : จัดการได้ทันทีทุกครั้งที่เกิดความเสี่ยง
- พอใช้ : จัดการได้โดยส่วนใหญ่ มีบางครั้งที่ยังจัดการไม่ได้
- อ่อน : จัดการไม่ได้ หรือได้เพียงส่วนน้อย

ขั้นตอนที่ 5 การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง

เลือกเหตุการณ์/โอกาสที่มีความเสี่ยงสูงสุดจากการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมความเสี่ยงที่มีคะแนนค่าความเสี่ยงระดับสูง - สูงมากมาทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตตามลำดับความรุนแรง และใช้มาตรการป้องกันความเสี่ยงของหน่วยงานในปัจจุบันที่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมาจัดทำมาตรการป้องกันความเสี่ยง

ตารางที่ 1 แสดงปัจจัยระบุความเสี่ยงการทุจริต ของกระบวนการงาน“การจดทะเบียนสิทธิบัตร”

ลำดับ ที่	ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	รายละเอียดความเสี่ยงการทุจริต	
		Know Factor	Unknow Factor
1	<p>ขั้นตอนหลัก การตรวจสอบเอกสารคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร</p> <p>- การตรวจสอบเอกสารคำขอโดยไม่รอบคอบ ไม่ครบถ้วนถูกต้อง หรือไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติที่กำหนด</p>	-	<p>- ข้าราชการ/พนักงานราชการ/ ลูกจ้างประจำ ไม่ตรวจสอบการเอกสารคำขอที่ผู้ขอยื่นเข้ามาเพื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วน หรือผ่อนปรนมาตรการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารคำขอ</p> <p>- ข้าราชการ/พนักงานราชการมีความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ทำให้ออกคำสั่งแก้ไข/ชี้แจงเรื่องเอกสารคำขอเกินขอบเขตของหลักเกณฑ์ หรือไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามกฎหมายกำหนด หรือผ่อนปรนมาตรการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารคำขอ และสร้างผลกระทบต่อผู้ขอ ทำให้ไม่ได้รับความสะดวกในการขอรับบริการ</p>
2	<p>ขั้นตอนหลัก การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร</p> <p>2.1 การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการเลือกปฏิบัติงานตรวจสอบ</p> <p>- การมอบหมายเจ้าหน้าที่ให้ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรเป็นการเฉพาะเจาะจง</p>	-	- ข้าราชการ/พนักงานราชการเลือกปฏิบัติงาน/ตรวจสอบแฟ้มคำขอที่ตนเองต้องการ หรือเลือกปฏิบัติงาน/ตรวจแฟ้มคำขอที่มีผู้ร้องขอ
	<p>2.2 การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำขอการออกคำสั่ง และการรายงานผลการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร</p> <p>- เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจไม่ถึงถ้วนรอบคอบรูปแบบการออกคำสั่งไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การออกคำสั่งไม่มีคุณภาพ หรือใช้ดุลพินิจเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง</p>	-	- ข้าราชการ/พนักงานราชการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำขอสิทธิบัตรไม่ถึงถ้วน รอบคอบ หรือออกคำสั่งที่ไม่มีคุณภาพ และไม่เป็นมาตรฐาน ที่อาจเป็นการเอื้อประโยชน์/อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ขอรายใดรายหนึ่ง ทำให้ผู้ขอไม่ได้รับการบริการอย่างเท่าเทียม
	<p>2.3 การเสนอสิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดต่อเจ้าหน้าที่ในระหว่างการให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า</p> <p>- ผู้ขอให้ เสนอให้ หรือรับว่าจะให้สิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อเจ้าหน้าที่เร่งรัดการจดทะเบียนคำขอรับสิทธิบัตรของตนเอง</p>	-	<p>- ข้าราชการ/พนักงานราชการ ไม่ทราบว่ามี การเสนอให้ เนื่องจากไม่ได้เปิดซองเอกสารโดยทันที จึงไม่ทราบถึงสิ่งของที่บรรจุภายในซองเอกสาร</p> <p>- ข้าราชการ/พนักงานราชการทราบว่ามี การเสนอให้ทรัพย์สิน แต่ไม่ได้รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ผู้บังคับบัญชาทราบ จึงรับทรัพย์สินดังกล่าวไว้ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์</p>

การวิเคราะห์ และประเมินสถานะความเสี่ยงการทุจริต

การวิเคราะห์ความเสี่ยงของการจดทะเบียนสิทธิบัตรนั้น เป็นการวิเคราะห์ระดับโอกาสที่เป็นไปได้ที่จะเกิดการทุจริตที่เป็นไปได้ (Likelihood) เป็น 5 ระดับ ตามตารางที่ 2 และประเมินผลกระทบความเสี่ยง ซึ่งเป็นการประเมินผลกระทบที่ไม่ใช่การเงินที่เป็นไปได้ (Non-financial impact) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามตารางที่ 3 และสามารถกำหนดเป็นเกณฑ์การวัดระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต (Risk score) ได้ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 2 รูปแบบของโอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood) ที่เป็นไปได้

ระดับ	โอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood)
5	เหตุการณ์ที่มีโอกาสการทุจริตได้ร้อยละ 16 - 20 ของจำนวนคำขอที่ตรวจสอบต่อปี
4	เหตุการณ์ที่มีโอกาสการทุจริตได้ร้อยละ 11 - 15 ของจำนวนคำขอที่ตรวจสอบต่อปี
3	เหตุการณ์ที่มีโอกาสการทุจริตได้ร้อยละ 6 - 10 ของจำนวนคำขอที่ตรวจสอบต่อปี
2	เหตุการณ์ที่มีโอกาสการทุจริตได้ร้อยละ 1 - 5 ของจำนวนคำขอที่ตรวจสอบต่อปี
1	ไม่น่ามีโอกาสเกิดขึ้นเลย

ตารางที่ 3 รูปแบบของผลกระทบ (Impact) ที่ไม่ใช่ทางการเงินที่เป็นไปได้

ระดับ	โอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood)
5	มีการขโมยการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือมีการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง
4	เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใส หรือมีการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง
3	มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหน่วยตรวจสอบภายในองค์กร
2	มีการติดตามสอบถามปัญหาในกระบวนการทำงาน
1	แทบจะไม่มีผลกระทบ

ตารางที่ 4 เกณฑ์การวัดระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต

ค่าความเสี่ยง (Risk Score)					
โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)				
	1	2	3	4	5
5	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก
4	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก
3	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก
2	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
1	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง

ระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริตและมาตรการ

ระดับความรุนแรง	มาตรการ
● สีเขียว คือ ความเสี่ยงระดับต่ำ	ยอมรับความเสี่ยง
● สีเหลือง คือ ความเสี่ยงระดับปานกลาง	ยอมรับความเสี่ยง มีมาตรการควบคุม และใช้ความสามารถในการเฝ้าระวังความเสี่ยง ตามปกติสามารถควบคุมดูแลได้
● สีส้ม คือ ความเสี่ยงระดับสูง	มีมาตรการลดความเสี่ยง เพราะเป็นขั้นตอนที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายคน มีหลายขั้นตอนจนควบคุมได้ยาก หรือไม่มีโอกาสควบคุมข้ามหน่วยงานตามหน้าที่ปกติ
● สีแดง คือ ความเสี่ยงระดับสูงมาก	มีมาตรการลดความเสี่ยง และประเมินซ้ำ เพราะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก ไม่สามารถติดตามอย่างใกล้ชิดได้อย่างสม่ำเสมอ

ค่าความเสี่ยง = โอกาสเกิดการทุจริตที่เป็นไปได้ × ผลกระทบที่ไม่ใช่ทางการเงินที่เป็นไปได้

เมทริกซ์ระดับความเสี่ยง (Risk level matrix)

ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวังโดยคำนึงถึงโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงของการทุจริต มีแนวทางการพิจารณา ดังนี้

- ค่าที่อยู่ในระดับ 3 หรือ 4 หรือ 5 : มีความเป็นมากในการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริตที่ต้องทำการป้องกัน โดยออกมาตรการเฝ้าระวังรองรับ และวางแผนควบคุมการดำเนินงานตามมาตรการเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง
- ค่าที่อยู่ในระดับ 1 หรือ 2: มีความจำเป็นในการเฝ้าระวังความเสี่ยงการทุจริต มีมาตรการรองรับสามารถควบคุมการดำเนินงานมาตรการได้

ตารางที่ 5 ระดับความจำเป็นของการเฝ้าระวังจากโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยงต่อการทุจริต

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต (Likelihood)	กิจกรรมหรือขั้นตอนหลัก	
		Must	Should
1	ขั้นตอนหลัก การตรวจสอบเอกสารคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ความเสี่ยง: การตรวจสอบเอกสารคำขอโดยไม่รอบคอบ ไม่ครบถ้วนถูกต้อง หรือไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติที่กำหนด		2
2	ขั้นตอนหลัก การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร		1

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต (Likelihood)	กิจกรรมหรือขั้นตอนหลัก	
		Must	Should
	ความเสี่ยง: การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการเลือกปฏิบัติงานตรวจสอบ - การมอบหมายเจ้าหน้าที่ให้ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรเป็นการเฉพาะเจาะจง		
	ขั้นตอนหลัก การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ความเสี่ยง: การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำขอการออกคำสั่ง และการรายงานผลการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร - เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจไม่ถี่ถ้วนรอบคอบ รูปแบบการออกคำสั่งไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การออกคำสั่งไม่มีคุณภาพ หรือใช้ดุลพินิจเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง	2	
	ขั้นตอนหลัก การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ความเสี่ยง: การเสนอสิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดต่อเจ้าหน้าที่ในระหว่างการให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า - ผู้ขอ ให้ เสนอให้ หรือรับว่าจะให้สิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อเจ้าหน้าที่เร่งรัดการรับจดทะเบียนคำขอรับสิทธิบัตรของตนเอง	2	

ระดับความรุนแรงของผลกระทบมีแนวทางในการพิจารณา ดังนี้

- ค่าอยู่ที่ 3 หรือ 4 หรือ 5 : กิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้นเกี่ยวกับผลกระทบทางการเงิน การเพิ่ม – ลดของรายจ่าย – รายได้ หรือกระทบต่อผู้ใช้บริการ กลุ่มเป้าหมาย หรือกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรในภาพรวม ผลกระทบที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายต่อองค์กรโดยรวม/บางส่วน หรือเกิดความเสียหายต่อกระบวนการภายในรุนแรง

- ค่าอยู่ที่ 1 หรือ 2 : กิจกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้นกระทบต่อกระบวนการภายใน หรือกระทบด้านการเรียนรู้ องค์กรความรู้

ตารางที่ 6 ระดับความรุนแรงของผลกระทบเชิงคุณภาพที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานตาม
Balanced Scorecard

ที่	โอกาส/ความเสี่ยงการทุจริต	1	2	3	4	5
1	ขั้นตอนหลัก การตรวจสอบเอกสารคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ความเสี่ยง: การตรวจสอบเอกสารคำขอโดยไม่รอบคอบ ไม่ครบถ้วนถูกต้อง หรือไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติที่กำหนด		✓			
2	ขั้นตอนหลัก การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ความเสี่ยง: การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการเลือกปฏิบัติงานตรวจสอบ - การมอบหมายเจ้าหน้าที่ให้ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรเป็นการเฉพาะเจาะจง	✓				
	ขั้นตอนหลัก การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ความเสี่ยง: การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำขอ การออกคำสั่ง และการรายงานผลการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร - เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจไม่ถึงถ้วนรอบคอบ รูปแบบการออกคำสั่งไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน การออกคำสั่งไม่มีคุณภาพ หรือใช้ดุลพินิจเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง			✓		
	ขั้นตอนหลัก การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ความเสี่ยง: การเสนอสิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดต่อเจ้าหน้าที่ในระหว่างการให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า - ผู้ขอ ให้ เสนอให้ หรือรับว่าจะให้สิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อเจ้าหน้าที่เร่งรัดการรับจดทะเบียนคำขอรับสิทธิบัตรของตนเอง			✓		

ตารางที่ 7 ตารางระบุความเสี่ยงการทุจริตด้านการอนุมัติ อนุญาต การจดทะเบียนสิทธิบัตร

ที่	ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	โอกาส/ความเสี่ยง/รูปแบบพฤติกรรมความเสี่ยงการทุจริต	ค่าความเสี่ยง (Risk Score= L x I)		
			Likelihood ^a	Impact ^b	Risk Score
1	การตรวจสอบเอกสารคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	การตรวจสอบเอกสารคำขอโดยไม่รอบคอบ ไม่ครบถ้วน ถูกต้อง หรือไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติ ที่กำหนด	2	2	4
2	การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	2.1 การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการเลือกปฏิบัติงานตรวจสอบ	1	1	1
		2.2 การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำขอ การออกคำสั่ง และการรายงานผลการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	2	3	6
		2.3 การเสนอสิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดต่อเจ้าหน้าที่ในระหว่างการให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า	2	3	6

a: ค่า Likelihood พิจารณาจากโอกาสเกิดการทุจริตตามตารางที่ 2 รูปแบบของโอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood) ที่เป็นไปได้

b: ค่า Impact พิจารณาจากตารางที่ 3 รูปแบบของผลกระทบ (Impact) ที่ไม่ใช่ทางการเงินที่เป็นไปได้

ตารางที่ 8 ประเมินสถานะความเสี่ยงการทุจริตของการจดทะเบียนสิทธิบัตร

ที่	ขั้นตอนการปฏิบัติงาน โอกาส/ความเสี่ยง รูปแบบพฤติกรรมความเสี่ยงการทุจริต	เขียว	เหลือง	ส้ม	แดง
1	การตรวจสอบเอกสารคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์/อนุสิทธิบัตร				
	การตรวจสอบเอกสารคำขอโดยไม่รอบคอบ ไม่ครบถ้วนถูกต้อง หรือไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติที่กำหนด	✓			
2	การพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ของคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร				
	2.1 การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการเลือกปฏิบัติงานตรวจสอบ	✓			
	2.2 การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำขอ การออกคำสั่ง และการรายงานผลการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร		✓		
	2.3 การเสนอสิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดต่อเจ้าหน้าที่ ในระหว่างการให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า		✓		

การประเมินการควบคุมความเสี่ยง (Risk-Control Matrix Assessment)

เพื่อประเมินการควบคุมการทุจริตว่ามีระดับการควบคุมความเสี่ยงการทุจริต เมื่อเทียบกับการจัดการคุณภาพ โดยแบ่งเกณฑ์คุณภาพการจัดการออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- ดี : จัดการได้ทันทีทุกครั้งที่เกิดความเสี่ยง ไม่กระทบถึงผู้ใช้บริการ/ผู้รับมอบผลงาน องค์กรไม่มีผลเสียทางการเงิน ไม่มีรายจ่ายเพิ่ม
- พอใช้ : จัดการได้โดยส่วนใหญ่ มีบางครั้งที่ยังจัดการไม่ได้ กระทบถึงผู้ใช้บริการ/ผู้รับมอบผลงาน องค์กร แต่ยอมรับได้ มีความเข้าใจ
- อ่อน : จัดการไม่ได้ หรือได้เพียงส่วนน้อย การจัดการเพิ่มเกิดจากรายจ่าย มีผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ/ผู้รับมอบผลงานและยอมรับไม่ได้ ไม่มีความเข้าใจ

ตารางที่ 9 Risk-Control Matrix การประเมินการควบคุมความเสี่ยง

ที่	โอกาส/ความเสี่ยง/รูปแบบ พฤติกรรมความเสี่ยง การทุจริต	ค่า ความ เสี่ยง	คุณภาพการ ควบคุม ดี พอใช้ อ่อน	คุณภาพ การจัดการ ความเสี่ยง	ค่าประเมินการควบคุมความเสี่ยง การทุจริต		
					ต่ำ	ปานกลาง	สูง
1	ขั้นตอนหลัก: การตรวจสอบ เอกสารคำขอรับสิทธิบัตร/ อนุสิทธิบัตร	4	ดี	ดี จัดการได้ทันที ทุกครั้ง ก่อนเกิด ความเสียหาย	(1) ต่ำ	(2) ปานกลาง	(3) สูง
	การตรวจสอบเอกสารคำขอ โดยไม่รอบคอบ ไม่ครบถ้วน ถูกต้อง หรือไม่สอดคล้องกับ หลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติที่ กำหนด				ข้อ 1	ข้อ 2.1	ปาน กลาง
2	ขั้นตอนหลัก: การพิจารณา ตรวจสอบการประดิษฐ์ของ คำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	1	ดี	พอใช้ จัดการได้ ส่วนใหญ่ บางส่วนไม่ได้	(4) ปานกลาง	(5) ปาน	(6) ปานกลาง
	2.1 การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ในการเลือกปฏิบัติงานตรวจสอบ				ข้อ 2.2	ข้อ 2.3	สูง
	2.2 การใช้ดุลพินิจในการ พิจารณาคำขอ การออกคำสั่ง และ การรายงาน ผล การตรวจสอบคำขอรับ สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	6	พอใช้	อ่อน ยังจัดการ ไม่ได้ ส่วนใหญ่ ไม่มีแนวทาง หรือระบบ	(7) ปานกลาง	(8) ปานกลาง	(9) สูง
	2.3 การเสนอสิ่งตอบแทน หรือ ประโยชน์อื่นใดต่อเจ้าหน้าที่ ในระหว่างการให้คำปรึกษาแบบ เผชิญหน้า	6	พอใช้		สูง		

การจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต

เป็นขั้นตอนการนำวิธีการ/แนวทางที่กำหนดสำหรับใช้ลดความเสี่ยงการทุจริตมาทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยง โดยเฉพาะรูปแบบพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยงการทุจริตในระดับสูง และประเมินว่าวิธีการ/แนวทางที่ใช้ลดความเสี่ยงการทุจริตมีประสิทธิภาพในระดับใด เพื่อประกอบการจัดทำมาตรการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตเพิ่มเติม ทั้งยังสามารถใช้ติดตามเพื่อประเมินการบริหารความเสี่ยงการทุจริตในกิจกรรมตามแผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริตได้

ตารางที่ 10 ตารางแผนบริหารความเสี่ยง

ลำดับ ที่	เรียงลำดับความเสี่ยง	แนวทางการจัดการความเสี่ยง
1	<p>วางแผนและดำเนินกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตเชิงป้องกันการรับ/ให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด และการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม โดยการพัฒนาปรับปรุงระบบสิทธิบัตร (e-patent) ให้สามารถออกคำสั่งที่มีรูปแบบการสั่งการที่เป็นมาตรฐาน โดยมีการสุ่มตรวจคุณภาพการตรวจสอบ และการออกคำสั่งของผู้ตรวจสอบ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสให้กระบวนการตรวจสอบให้สามารถติดตาม และกำกับดูแลการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรได้มากขึ้น (ผู้รับผิดชอบ : กองสิทธิบัตร)</p>	<p>กิจกรรมที่ 1 พัฒนาระบบวิเคราะห์ข้อมูลสิทธิบัตรขนาดใหญ่ (Big Data) ด้วยการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการร่างขอบเขตของงาน (Terms of Reference: TOR) ประกอบด้วยนักวิชาการตรวจสอบสิทธิบัตรระดับชำนาญการพิเศษ ชำนาญการ และปฏิบัติการ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ เพื่อจัดจ้างดำเนินงานโครงการ 1.2 คณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาการปฏิบัติงานของกองสิทธิบัตรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กองสิทธิบัตร ร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พิจารณากำหนดคุณลักษณะของระบบวิเคราะห์ข้อมูลสิทธิบัตรขนาดใหญ่ (Big Data) ด้วยการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขความต้องการ (requirements) ในขั้นตอนการสืบค้นข้อมูลสิทธิบัตรของเจ้าหน้าที่ 1.3 คณะทำงานฯ และคณะกรรมการร่าง TOR พิจารณากำหนดคุณลักษณะของระบบวิเคราะห์ข้อมูลสิทธิบัตรขนาดใหญ่ (Big Data) ด้วยการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) เชื่อมโยงกับระบบสิทธิบัตร (e-Patent) และระบบบริการทรัพย์สินทางปัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) 1.4 ดำเนินการในขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างและกระบวนการที่เกี่ยวข้องเพื่อคัดเลือกผู้รับจ้างดำเนินการโครงการฯ 1.5 กำกับดูแลการพัฒนากระบวนการพัฒนาระบบวิเคราะห์ข้อมูลสิทธิบัตรขนาดใหญ่ (Big Data) ด้วยการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) ให้เป็นไปตาม TOR <p>กิจกรรมที่ 2 กำหนดแนวปฏิบัติและเครื่องมือสำหรับการตรวจประเมินคุณภาพการตรวจสอบและการออกคำสั่งของผู้ตรวจสอบ และยกระดับมาตรฐานการออกคำสั่งให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย คู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร และมาตรฐานการตรวจสอบสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1 คณะทำงานขับเคลื่อนฯ ด้านการบริหารจัดการคุณภาพสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐานการประเมินคุณภาพการตรวจสอบฯ วิธีการสุ่มตรวจ และการคัดเลือกบุคลากรที่ทำหน้าที่ตรวจประเมินฯ เสนอต่อผู้อำนวยการกองสิทธิบัตร 2.2 ผู้อำนวยการกองสิทธิบัตรพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์ มาตรฐานการประเมินคุณภาพ วิธีการประเมิน และบุคลากรที่ทำหน้าที่ประเมิน 2.3 คณะทำงานฯ ประชุมหารือร่วมกับบุคลากรที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการตรวจสอบและการออกคำสั่งของผู้ตรวจสอบ เพื่อทำความเข้าใจหลักเกณฑ์ และมาตรฐานการประเมิน วิธีการประเมิน การออกรายงาน และการให้ความเห็นเพิ่มเติม โดยอาศัยเครื่องมือการตรวจประเมินฯ ที่กำหนด 2.4 ดำเนินการตรวจประเมินฯ โดยกำหนดช่วงเวลาการตรวจประเมิน และนำเสนอรายงานการประเมินฯ ต่อคณะทำงานขับเคลื่อนฯ

ลำดับ ที่	เรียงลำดับความเสี่ยง	แนวทางการจัดการความเสี่ยง
		<p>2.5 คณะทำงานขับเคลื่อนฯ รวบรวมข้อมูล และจัดทำสรุปรายงานการตรวจประเมินฯ เสนอต่อผู้อำนวยการกองสิทธิบัตร เพื่อพิจารณาวางแผน การพัฒนาคุณภาพการตรวจสอบและการออกคำสั่งของผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรให้มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน</p> <p>กิจกรรมที่ 3 กำหนดกลไก และแนวปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ กรณีที่พบการกระทำทุจริต การเสนอให้ การให้ หรือการรับทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่รับจดทะเบียนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร</p> <p>3.1 แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนหน่วยงานพาณิชย์คุณธรรม โดยมีผู้อำนวยการกองสิทธิบัตรเป็นประธานคณะทำงาน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสิทธิบัตรเป็นรองประธานฯ และหัวหน้ากลุ่มในกองสิทธิบัตร เป็นคณะทำงาน</p> <p>3.2 คณะทำงานฯ กำหนดแนวปฏิบัติกรณีพบการเสนอให้/ให้ ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ โดยกลไกการดำเนินการเมื่อพบการกระทำการทุจริต ให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันการรับสินบน และมาตรการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม ตามระเบียบของกรมทรัพย์สินทางปัญญา</p> <p>3.3 เสนอแนวปฏิบัติฯ ตามข้อ 3.2 ต่อประธานคณะทำงานฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบ และประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่กองสิทธิบัตรทราบเพื่อถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด</p>
2	<p>วางแผนและดำเนินกิจกรรมการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตเชิงป้องกันการรับ/ให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด และการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม โดยการให้บริการระบบการให้คำปรึกษาทางไกล (Tele-consultation) กำหนดกลไกการผ่านเข้า - ออกของหน่วยงาน และกำหนดสถานที่ให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า (ผู้รับผิดชอบ : กองสิทธิบัตร)</p>	<p>กิจกรรมที่ 1 จัดสถานที่สำหรับให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า ในบริเวณที่สามารถมองเห็นได้รอบด้าน เพื่อป้องกันการเสนอให้/ให้ สิ่งตอบแทน หรือประโยชน์อื่นใดในระหว่างการให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งป้องกันการเกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้รับบริการและเจ้าหน้าที่</p> <p>กิจกรรมที่ 2 เปิดให้บริการระบบการให้คำปรึกษาทางไกล (Tele-consultation) ภายใต้อุปกรณ์ให้บริการด้านทรัพย์สินทางปัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Services) เพื่อลดโอกาสการให้คำปรึกษาแบบเผชิญหน้า</p> <p>กิจกรรมที่ 3 กำหนดกลไกการผ่านเข้า - ออกในหน่วยงาน (กองสิทธิบัตร) และกำหนดพื้นที่ให้บริการ กรณีผู้ขอมาขอรับคำปรึกษา ณ สถานที่ตั้ง โดยจัดทำห้องประชุมขนาดเล็ก แบบกระจกใส พร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการให้คำปรึกษาแนะนำรายบุคคล และกำหนดแนวทางการควบคุมภายใน ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และจัดทำคู่มือการใช้ห้องประชุม</p>

จัดทำโดย กองสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา และ
กลุ่มคุ้มครองจริยธรรม สำนักงานเลขานุการกรม